لقمان سُورة ގެ މާނަ

بِسْمِ ٱللَّهِ ٱلرَّحْمَٰنِ ٱلرَّحِيمِ

سُورة لقمان — އާޔަތުގެ ޢަދަދު (٣٤)

الٓمٓ ﴿١﴾ تِلْكَ ءَايَٰتُ ٱلْكِتَٰبِ ٱلْحَكِيمِ ﴿٢﴾ هُدًى وَرَحْمَةً لِّلْمُحْسِنِينَ ﴿٣﴾ ٱلَّذِينَ يُقِيمُونَ ٱلصَّلَوٰةَ وَيُؤْتُونَ ٱلزَّكَوٰةَ وَهُم بِٱلْأَخِرَةِ هُمْ يُوقِنُونَ ﴿٤﴾ أُو۟لَٰٓئِكَ عَلَىٰ هُدًى مِّن رَّبِّهِمْ ۖ وَأُو۟لَٰٓئِكَ هُمُ ٱلْمُفْلِحُونَ ﴿٥﴾ وَمِنَ ٱلنَّاسِ مَن يَشْتَرِى لَهْوَ ٱلْحَدِيثِ لِيُضِلَّ عَن سَبِيلِ ٱللَّهِ بِغَيْرِ عِلْمٍ وَيَتَّخِذَهَا هُزُوًا ۚ أُو۟لَٰٓئِكَ لَهُمْ عَذَابٌ مُّهِينٌ ﴿٦﴾ وَإِذَا تُتْلَىٰ عَلَيْهِ ءَايَٰتُنَا وَلَّىٰ مُسْتَكْبِرًا كَأَن لَّمْ يَسْمَعْهَا كَأَنَّ فِىٓ أُذُنَيْهِ وَقْرًا ۖ فَبَشِّرْهُ بِعَذَابٍ أَلِيمٍ ﴿٧﴾ إِنَّ ٱلَّذِينَ ءَامَنُوا۟ وَعَمِلُوا۟ ٱلصَّٰلِحَٰتِ لَهُمْ جَنَّٰتُ ٱلنَّعِيمِ ﴿٨﴾

ލުޣަތު

الٓمٓ ﴿١﴾ = (މިއަކުރުގެ މުރާދު ޙަޤީޤަތް ދަންނެވޭގޮތުގައި ހަމަ الله އެވެ.) ۞ تِلْكَ ءَايَٰتُ ٱلْكِتَٰبِ = އެއީ ފޮތުގެ އާޔަތްތަކެވެ. ۞ ٱلْحَكِيمِ ﴿٢﴾ = (بَيَان އާއި تفصيل ގެ ގޮތުން.) حكم ގަދަވެގެންވާ. ۞ هُدًى وَرَحْمَةً = ތެދުމަގާއި رحمة ކަމުގައިވާ حال . ۞ لِّلْمُحْسِنِينَ ﴿٣﴾ = إحْسَان ތެރިންނަށް. ۞ ٱلَّذِينَ = އެއުރެންނަކީ. ۞ يُقِيمُونَ ٱلصَّلَوٰةَ = ނަމާދު قائم ކުރާ މީހުންނެވެ. ۞ وَيُؤْتُونَ ٱلزَّكَوٰةَ = އަދި ޒަކާތުދޭ މީހުންނެވެ. ۞ وَهُم = އަދި އެމީހުން. ۞ بِٱلْأَخِرَةِ هُمْ يُوقِنُونَ ﴿٤﴾ = އަދި ކަށަވަރުވެގެން އެމީހުން آخرة ދުވަސް އަންނާނޭކަން يقين ކުރެއެވެ. ۞ أُو۟لَٰٓئِكَ عَلَىٰ هُدًى = އެމީހުން ވަނީ ތެދުމަގެއްގެ މަތީގައެވެ. ۞ مِّن رَّبِّهِمْ = އެމީހުންގެ ربّ ގެ حضرة ންވާ. ۞ وَأُو۟لَٰٓئِكَ هُمُ = އަދި ކަށަވަރުވެގެން އެމީހުންނަކީ. ۞ ٱلْمُفْلِحُونَ ﴿٥﴾ = ކާމިޔާބުވާނޭ މީހުންނެވެ. ۞ وَمِنَ ٱلنَّاسِ = އަދި މީސްތަކުންގެ ތެރޭގައި ވެއެވެ. ۞ مَن يَشْتَرِى = ގަންނަމީހުން. ގަތުވިއްޔާ މީހުން ۞ لَهْوَ ٱلْحَدِيثِ = ޙަބަރު. (ޙަބަރާއި ޙަބަރުގެ އެފަދައި) ۞ لِيُضِلَّ عَن سَبِيلِ ٱللَّهِ = الله ގެ މަގުމަތިން ދުރުކުރުމަށް. (الله ގެ މަގުން ގޮވާލައިދުވަން) ۞ بِغَيْرِ عِلْمٍ = އެއްވެސް އިލްމުވެރިކަމެއްނެތި. ۞ وَيَتَّخِذَهَا هُزُوًا = އަދި އެމަގަށް (الله ގެ އާޔަތްތަކާއި ذِكر) ތަޅާކުޅު މަލާމާތުގެ ކުޅިވަރަކަށް އެއްޗަކަށް ހަދައި. ۞ أُو۟لَٰٓئِكَ لَهُمْ = ކަށަވަރުވެގެން އެމީހުންނަށް ހުންނާނެއެވެ. ۞ عَذَابٌ مُّهِينٌ ﴿٦﴾ = ނިކަމެތިކުރުވާ ގޮތުގެ عذاب އެއްވެ. ۞ وَإِذَا تُتْلَىٰ عَلَيْهِ = އަދި އޭނާގެ މައްޗަށް ކިޔަވައިދެވިއްޖެއްޔާ. ۞ ءَايَٰتُنَا

= ތިމަންނަރަސްކަލާނގެ އާޔަތްތައް. ۞ وَلَّىٰ مُسْتَكْبِرًا = ބޮޑާވެ كِبْرُ ވެރިވެގެންނާ حال އަނބުރި ފުރަގަސްދެއެވެ.

۞ كَأَن لَّمْ يَسْمَعْهَا = އޭނާ ކަންނުޖަހާހެއްޔެވެ؟ އޭނާ އެތަކެތި ނުއަހާކަހަލަށެވެ. ۞ كَأَنَّ فِي أُذُنَيْهِ وَقْرًا ۖ =

އަދި ކަންނުޖަހާހެއްޔެވެ.؟ އޭނާގެ ދެކަންފަތުގައި ބަރުކަމެއްވާ ކަހަލަށެވެ. ۞ فَبَشِّرْهُ = ފަހެ އޭނާއަށް (އުފާވެރިކަމުގެ) خبر ދޭށެވެ. ۞ بِعَذَابٍ أَلِيمٍ ۝٧ = ވޭންދެނިވި عذاب އެއް ހުރިކަމުގެ.۞ إِنَّ الَّذِينَ ءَامَنُوا =

ހަމަކަށަވަރުން إيمان ވި މީސްތަކުން ۞ وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ = އަދި އެމީހުން صالح عمل ތަކެއްކުރި. ۞ لَهُمْ

جَنَّاتُ النَّعِيمِ ۝٨ = އެމީހުންނަށް ހުރީ نعمة ތަކުގެ ފުރި ސުވަރުގެތަކެވެ. ۞

إِجْمَالِي މާނަ

(١) الٓمٓ މި ޙަރުފުތަކުގެ މާނަ ޙަޤީޤަތް ދަންނަވޮޑިގެންވަނީ ހަމަ اللّٰه އެވެ.

(٢) މިއީ (بَيَان އާއި تَفْصِيل ގެކުރެވުން) ނުހަނު حكمތެރިވެގެންވާ ފޮތުގެ يعنى: ކީރިތި قرآن ގެ އާޔަތްތަކެވެ.

(٣) (އަދި އެއާޔަތްތައް ބާވައިލެއްވިގެންވަނީ) إحسان ތެރިންނަށްވާ ތެދުމަގާއި رحمة އެއްގެ ގޮތުންނެވެ.

(٤) އެމީހުންނަކީ - يعنى: މިބުނި إحسان ތެރިންނަކީ - ނަމާދު قائم ކުރާމީހުންނެވެ. އަދި ޒަކާތްދޭ މީހުންނެވެ. އަދި އެމީހުންނަކީ ކަށަވަރުވެގެން آخرة ދުވަސް އަންނާނެކަމާމެދު يقين ކުރާ މީހުންނެވެ.

(٥) އެމީހުން އޮތީ އެމީހުންގެ ربّ ގެ حضرة ންވާ ތެދުމަގެއްގެމަތީގައެވެ. އަދި އެމީހުން އެއީ ކަށަވަރުވެގެން كامياب ވާނެ މީހުންނެވެ.

(٦) އަދި މީސްތަކުންގެތެރެއިން - لَهْوَ الْحَدِيثِ (ލަވަ އަދި ލަވަކާއި މިއެޅި) ގަންނަމީހުން (ނުވަތަ ގަނެވިއްޖާމީހުން) ވެއެވެ. އެމީހުން އެކަންކުރަނީ އެއްވެސް އިލްމެއްނެތި اللّٰه ގެމަގު މީސްތަކުންނަށް އޮޅުވާ އެމީހުން މަގުފުރެއްދުމަށްޓަކައެވެ. އަދި اللّٰه ގެ އާޔަތްތަކާއި ذِكْرُ ނުވަތަ إسلام دين ފުރައްސާރަކުރުމަށް ޓަކައެވެ. އެމީހުންނަށް (قيامة ދުވަހުން) ހުންނަހުރީ ހަމަ ނިކަމެތިކުރުވާ عذاب އެވެ.

(٧) އަދި އޭނާގެ މައްޗަށް ތިމަންނަރަސްކަލާނގެ އާޔަތްތައް ކިޔުވައިދެވޭއިރު ބޮޑާވެ ކިބުރުވެރިވެގެންނާ حال ފުރަގަސްދެއެވެ. އޭނާ އެއާޔަތްތައް ނުއަހާކަހަލަށެވެ. އޭނާގެ ދެކަންފަތުގައި ބަރުކަމެއް (ބިރުކަމެއް) ވާކަހަލަށެވެ. (އޭ رسول الله އެވެ.!) އޭގެފަހު މިކަހަލަ މީހަކަށް ވޭންދެނިވި عذاب އެއް ހުރިކަމުގެ ވާހަކައިން ކަލޭގެފާނު (އުފާވެރިކަމުގެ) خبر ދެއްވާށެވެ!

(٨) ހަމަކަށަވަރުން إيمان ވެގެން صَالح عمل ތަކުރިމީހުން (ތިބޭނެއެވެ.) އެމީހުންނަށް قيامة ދުވަހުން ހުންނަހުރީ نعمة ގެ ފުރި ބަގީޗާތަކެވެ. ސުވަރުގެއެވެ.

خَـٰلِدِينَ فِيهَا ۚ وَعْدَ ٱللَّهِ حَقًّا ۚ وَهُوَ ٱلْعَزِيزُ ٱلْحَكِيمُ ﴿٩﴾ خَلَقَ ٱلسَّمَـٰوَٰتِ بِغَيْرِ عَمَدٍ تَرَوْنَهَا ۖ وَأَلْقَىٰ فِى ٱلْأَرْضِ رَوَٰسِىَ أَن تَمِيدَ بِكُمْ وَبَثَّ فِيهَا مِن كُلِّ دَآبَّةٍ ۚ وَأَنزَلْنَا مِنَ ٱلسَّمَآءِ مَآءً فَأَنۢبَتْنَا فِيهَا مِن كُلِّ زَوْجٍ كَرِيمٍ ﴿١٠﴾ هَـٰذَا خَلْقُ ٱللَّهِ فَأَرُونِى مَاذَا خَلَقَ ٱلَّذِينَ مِن دُونِهِۦ ۚ بَلِ ٱلظَّـٰلِمُونَ فِى ضَلَـٰلٍ مُّبِينٍ ﴿١١﴾ وَلَقَدْ ءَاتَيْنَا لُقْمَـٰنَ ٱلْحِكْمَةَ أَنِ ٱشْكُرْ لِلَّهِ ۚ وَمَن يَشْكُرْ فَإِنَّمَا يَشْكُرُ لِنَفْسِهِۦ ۖ وَمَن كَفَرَ فَإِنَّ ٱللَّهَ غَنِىٌّ حَمِيدٌ ﴿١٢﴾

ތަރުޖަމާ

خَـٰلِدِينَ فِيهَا = އެމީހުން އެތާ ދެމިތިބޭހުށްޓެވެ. ۞ وَعْدَ ٱللَّهِ حَقًّا = އެއީ الله ގެ حقّ وعد ތެކެވެ. ۞ وَهُوَ ٱلْعَزِيزُ ٱلْحَكِيمُ ﴿٩﴾ = އަދި އެކަލާނގެއީ عزّة ވަންތަ حكمة ވަންތަ ކަލާނގެއެވެ. ۞ خَلَقَ ٱلسَّمَـٰوَٰتِ = އެކަލާނގެ އުޑުތައް ހެއްދެވިއެވެ. ۞ بِغَيْرِ عَمَدٍ = އެއްވެސް ތަނބަކާއި ނުލައި. ۞ تَرَوْنَهَا = އެތަނބުތައް ކަލޭމެން ދެކޭނެ. ۞ وَأَلْقَىٰ فِى ٱلْأَرْضِ = އަދި ބިމުގައި އެކަލާނގެ ލެއްވިއެވެ. ۞ رَوَٰسِىَ = ފަރުބަދަތައް. ۞ أَن تَمِيدَ بِكُمْ = ތިޔަބައިމީހުންނާއިގެން (އެބިންގަނޑު) حَرَكاة ކޮށް ނުހެލުމަށް. ۞ وَبَثَّ فِيهَا = އަދި އެކަލާނގެ އެބިމުގައި ފަތުރުއްވާ (ހައްދަވާ) ۞ مِن كُلِّ دَآبَّةٍ = ހުރިހާ ވައްތަރެއްގެ ދިރޭތަކެތި. ۞ وَأَنزَلْنَا = އަދި މިވަންހަރަސްކަލާނގެ ވެއްސެވީމެވެ. ۞ مِنَ ٱلسَّمَآءِ مَآءً = އުޑުން (ވާރޭ) ފެން. ۞ فَأَنۢبَتْنَا فِيهَا = އަދި މިވަންހަރަސްކަލާނގެ އެބިމުގައި ފެޅުއްވީމެވެ. ۞ مِن كُلِّ زَوْجٍ كَرِيمٍ ﴿١٠﴾ = ރަނގަޅު ފާޑުފާޑުގެ ކޮންމެ ވައްތަރެއްގެ (ގަސް) ۞ هَـٰذَا خَلْقُ ٱللَّهِ = މި މިތަކެއްޗަކީ الله ގެ ހެއްދެވުމެވެ. (الله ހެއްދެވި ތަކެއްޗެވެ.) فَأَرُونِى = ފަހެ ތިޔަބައިމީހުން އަހުރެންނަށް ދައްކައި ބަލާށެވެ. ۞ مَاذَا خَلَقَ ٱلَّذِينَ مِن دُونِهِۦ = (الله ފިޔަވައި) ތިޔަބައިމީހުންގެ إله ންކަމާއި ބުދުތަކަށް ހެއްދެވިތަކެތި: ނުވަތަ އެތަކެތި ހެއްދީ ކޮންއެއްޗެއްތޯއެވެ؟. ۞ بَلِ ٱلظَّـٰلِمُونَ = އަދި ޔާއެއްނެއްތޯ؟ އަނިޔާވެރިންވަނީ. ۞ فِى ضَلَـٰلٍ مُّبِينٍ ﴿١١﴾ = ބަޔާންވެގެންވާ މަގުފުރެދުމެއްގައެވެ. ۞ وَلَقَدْ ءَاتَيْنَا = އަދި ހަމަކަށަވަރުން މިވަންހަރަސްކަލާނގެ ދެއްވީމެވެ. ۞ لُقْمَـٰنَ ٱلْحِكْمَةَ = لُقْمَان ގެފާނަށް حكمة ތެއް. ۞ أَنِ ٱشْكُرْ لِلَّهِ = الله އަށް شكر ކުރުމަށްޓަކައި. ۞ وَمَن يَشْكُرْ = އަދި شكر ކުރާމީހާ ދެންނަހައްވެ. (الله އަށް شكر ކުރާމީހާ ދެންނަހައްވެ.) ۞ فَإِنَّمَا يَشْكُرُ لِنَفْسِهِۦ = ފަހެ

ހަމަކަށަވަރުން އޭނާ އެކުރާ شكر (އެ شكر ގެ ދަރުމަވަންތައި ثواب) ހުރީ ހަމަ އޭނާގެ نفس އަށެވެ. ۞ وَمَن كَفَرَ = އަދި ކާފަރުވެއްޖެމީހާ ދަންނައެވެ. (އެމީހަކު ކާފަރުކަމުގެ ގެއްލުމާއި ހަލާކުކުރީ ހަމަ އެމީހަކަށެވެ.) ۞ فَإِنَّ ٱللَّهَ غَنِيٌّ حَمِيدٌ ﴿١٢﴾ = ފަހެ ހަމަކަށަވަރުން الله އީ ފުދިވޮޑިގެންވާ އަދި حمد ލިބިވޮޑިގެންވާ ކަލާނގެއެވެ.۞

إِجْمَالِي މާނަ

(٩) އެމީހުން އެތާ ދެމިތިބޭހުށްޓެވެ. އެއީ الله ގެ حقّ وَعْدُ ފުޅެވެ. އަދި އެކަލާނގެއީ عِزّة ވަންތަ އަދި حكمة ވަންތަ ކަލާނގެއެވެ.

(١٠) ކަލޭގެފާނަށް ފެނިވަޑައިގަންނަވާނޭ އެއްވެސް ތަނބަކާއި ނުލައި އެކަލާނގެ އުޑުތައް ހެއްދެވިއެވެ. އަދި ކަލޭމެންނާއިގެން ބިންގަނޑު حركاة ކޮށް ތެޅިފޮޅިނުގަތުމަށްޓަކައި އެކަލާނގެ އެބިމުގައި ފަރުބަދަތައް ޖެއްސެވި ހަރުދަނާކުރެއްވިއެވެ. އަދި އެބިމުގައި އެކަލާނގެ ހުރިހާ ވައްތަރެއްގެ ދިރޭތަކެތި ފެތުރުއްވިއެވެ. (އެކަލާނގެ وحي ކުރެއްވިއެވެ.) އަދި އުޑުން ތިމަންރަސްކަލާނގެ ފެންފޮއްސެވީމެވެ. ދެން އެފެނުގެ ސަބަބުން ތިމަންރަސްކަލާނގެ ބިމުގައި ރީތި ބާވަތްތަކުގެ ގަސްގަހާގެހި ފަޅުއްވައިދެއްވީމެވެ.

(١١) މިބަޔާންވެދިޔަ ތަކެއްޗަކީ الله ގެ ހެއްދެވުމެވެ. الله ހެއްދެވިތަކެއްޗެވެ. (އޭ مشرك ންނޭވެ!) الله ފިޔަވައި ތިޔަބައިމީހުން ތިޔައަޅުކަންކުރާ ތަކެތި (ބުދުތަކާއި އަދި އެކަލާނގެ ފިޔަވައި އަޅުކަންކުރެވޭ އެންމެހާ ތަކެތި) ހެއްދި ކޮންއެއްޗެއްހެއްދިއެވެ؟ އެތަކެތި އެހެއްދި އެއްޗެއް އަހުލުންނަކަށް ނިކަން ދައްކާބަލާށެވެ. އަދި ކިއެއްހެއްދިއެވެ؟ އަނިޔާވެރިން އޮތީ بيان ވެގެންވާ މަގުފުރެދުމުގައެވެ.

(١٢) އަދި ހަމަކަށަވަރުން لُقْمَان ގެފާނަށް ތިމަންރަސްކަލާނގެ حكمة ދެއްވީމެވެ. (އެއީ فِقه ވިސްނުމާއި ބުއްދި ހުރިހާކަމާއި ބަސްބުނުމުގައި ސީދާކަމެވެ. އަދި އެހެންގޮތްތަކަށް ބުނެވިފައިވެއެވެ. والله أعلم) އެއީ އެކަލޭގެފާނު الله އަށް شكر ކުރެއްވުމަށެވެ. އަދި شكر ކުރާމީހަކު އެކުރާ شكر އެއީ އެމީހެއްގެ އަމިއްލަ نفس އަށެވެ. އެކަމުގެ ދަރުމަވަންތައި ثواب ހުރީ ހަމަ އެމީހަކަށެވެ. އަދި ކާފަރުވެއްޖެ މީހާ ދަންނައެވެ. (އޭނާގެ އެކާފަރުކަމުގެ ނުބައިކަން ހުންނާނީ ހަމައޭނާއަށެވެ. އެކަމުން الله އަށް ވާނެ ގެއްލުމެއްނުވެއެވެ.) އެހެނީ ހަމަކަށަވަރުން الله އީ އަމިއްލަ ޒާތުފުޅަށް ފުދިވޮޑިގެންވާ އަދި حمد ލިބިވޮޑިގެންވާ ކަލާނގެއެވެ.

ދަންނައެވެ. لُقْمَان ގެފާނަކީ عامّ ކޮށް ދިޔަ ރިވާޔަތެއްގައިވާގޮތުން حَبْش ކަރައިގެ ކަޅުމީހެކެވެ. އަޅެކެވެ. صالح މޮޅު ބޭކަލެކެވެ. نبي ބޭކަލެއްނޫނެވެ. އަދި نبي އެކޭ ބުނެވިފައިވެސް ވެއެވެ. އެކަމަކު صحّ ކަމުގައިބެލޭ އެއީ صالح އަޅެއް ކަމަށް ބުނުމެވެ. حديث ސާބިތުވަނީ އެގޮތެވެ. والله أعلم .

وَإِذْ قَالَ لُقْمَٰنُ لِٱبْنِهِۦ وَهُوَ يَعِظُهُۥ يَٰبُنَيَّ لَا تُشْرِكْ بِٱللَّهِ ۖ إِنَّ ٱلشِّرْكَ لَظُلْمٌ عَظِيمٌ ﴿١٣﴾ وَوَصَّيْنَا ٱلْإِنسَٰنَ بِوَٰلِدَيْهِ حَمَلَتْهُ أُمُّهُۥ وَهْنًا عَلَىٰ وَهْنٍ وَفِصَٰلُهُۥ فِي عَامَيْنِ أَنِ ٱشْكُرْ لِي وَلِوَٰلِدَيْكَ إِلَيَّ ٱلْمَصِيرُ ﴿١٤﴾ وَإِن جَٰهَدَاكَ عَلَىٰٓ أَن تُشْرِكَ بِي مَا لَيْسَ لَكَ بِهِۦ عِلْمٌ فَلَا تُطِعْهُمَا ۖ وَصَاحِبْهُمَا فِي ٱلدُّنْيَا مَعْرُوفًا ۖ وَٱتَّبِعْ سَبِيلَ مَنْ أَنَابَ إِلَيَّ ۚ ثُمَّ إِلَيَّ مَرْجِعُكُمْ فَأُنَبِّئُكُم بِمَا كُنتُمْ تَعْمَلُونَ ﴿١٥﴾

ލަފްޒީމާނަ

وَإِذْ قَالَ لُقْمَٰنُ لِٱبْنِهِۦ = އަދި لُقْمَان ގެފުޅު އެކަލޭގެފާނުގެ ދަރިކަލުންނަށް ވިދާޅުވިހިނދު ހަނދުމަކުރާ ކަރައްވާށެވެ!.۞ وَهُوَ يَعِظُهُۥ = އެކަލޭގެފާނު އެދަރިކަލުންނަށް نصيحة އާއި وعظ ދެއްވާ حال . ۞ يَٰبُنَيَّ = އޭ މަގޭ ދަރިފުޅާއެވެ! ۞ لَا تُشْرِكْ بِٱللَّهِ = ކަލޭ الله އާ شريك ނުކުރާށެވެ.! (ބައިވެރި ނުކުރާށެވެ!) ۞ إِنَّ ٱلشِّرْكَ = ހަމަކަށަވަރުން شرك އަކީ. ۞ لَظُلْمٌ عَظِيمٌ ﴿١٣﴾ = ހަމަކަށަވަރުން ބޮޑުވެގެންވާ އަނިޔާއެކެވެ. ۞ وَوَصَّيْنَا ٱلْإِنسَٰنَ = އަދި މިވަންތަރަސްކަލާނގެ إنسان އާއަށް وصيّة ކުރައްވައިފީމެވެ. أمر ކުރައްވައިފީމެވެ. ۞ بِوَٰلِدَيْهِ = އޭނާގެ މައިންބަފައިންނާއިމެދު. (އެދެވިގެންވާ ގޮތުގައި ހިތުމަށް) ۞ حَمَلَتْهُ أُمُّهُۥ = އޭނާގެ މަންމަ އޭނާއާއިގެން ބަލިވެއިނެވެ. (އޭނާ އުފުލިއެވެ.) ۞ وَهْنًا عَلَىٰ وَهْنٍ = ބަލިކަށިކަމުގެ މަތީގައި ބަލިކަށިކަމާއިގެން. وَفِصَٰلُهُۥ = އަދި އުނުކުރީ ކިރުބުއިން ނިމުމީ. ۞ فِي عَامَيْنِ = ދެއަހަރުދުވަހުގެތެރޭގައި.۞ أَنِ ٱشْكُرْ لِي = ކަލޭ މިވަންތަރަސްކަލާނގެއަށް شكر ކުރާށެވެ(އެނގިގެން .) ۞ وَلِوَٰلِدَيْكَ = އަދި ކަލޭގެ މައިންބަފައިންނަށްވެސް شكر ކުރާށެވެ. ۞ إِلَيَّ ٱلْمَصِيرُ ﴿١٤﴾ = އެނބުރި އައުންވާނީ ހަމަ މިވަންތަރަސްކަލާނގެ حضرة އަށެވެ. ۞ وَإِن جَٰهَدَاكَ = އަދި އެދެމެހުން ކަލޭއަށް ގަދަހަދައިފިނަމަ. ۞ عَلَىٰٓ أَن تُشْرِكَ بِي = ކަލޭ މިވަންތަރަސްކަލާނގެއާއި شريك ކުރުމުގެ މައްޗަށް. ۞ مَا لَيْسَ لَكَ بِهِۦ عِلْمٌ = އެއްޗެއްގެ ވާހަކައިގައި ކަލޭއަށް އެނގުމެއްނުވާ ކަމެއްގައި. ۞ فَلَا تُطِعْهُمَا = ފަހެ ކަލޭ އެދެމެހުންނަށް ކިޔަމަން ނުވާށެވެ!.۞ وَصَاحِبْهُمَا = އަދި ކަލޭ އެދެމެހުންނާއި އެކު ހުއްޓެވެ. ۞ فِي ٱلدُّنْيَا مَعْرُوفًا = ދުނިޔޭގައި ހެޔޮގޮތުގައި ރަނގަޅު إحسان ތެރިކަމާއި. ۞ وَٱتَّبِعْ = އަދި ކަލޭ تَبَعَ ވާށެވެ!.۞ سَبِيلَ مَنْ أَنَابَ إِلَيَّ =

ތިމަންރަސްކަލާނގެއަށް توبة ވެ رُجوُع ވީ މީހުންގެ މަގާއި. ۞ ثُمَّ إِلَيَّ مَرْجِعُكُمْ = ދެން ތިޔަބައިމީހުން އެނބުރި رجوع ވާންވާނީ ހަމަ ތިމަންރަސްކަލާނގެ حضرة އަށެވެ. ۞ فَأُنَبِّئُكُم = ދެން ތިމަންރަސްކަލާނގެ ތިޔަބައިމީހުންނަށް خبر ދޭހުށީމެވެ. ۞ بِمَا كُنتُمْ تَعْمَلُونَ ﴿١٥﴾ = ތިޔަބައިމީހުން ކުރާ ކަމުގައިވީ ކަންކަމުގެ. ۞

إجْمَالِي މާނަ

(١٣) އަދި لُقْمَان ގެފާނު އެކަލޭގެފާނުގެ ދަރިކަލުންނަށް وَعْظُ އާއި نصيحة ދެއްވިހިނދު ވިދާޅުވި ވިދާޅުވުން ހަނދުމަކުރުވައިދެއްވާށެވެ.! (އެކަލޭގެފާނު ވިދާޅުވިއެވެ.) އޭ ދަރިކަލުމާއެވެ. ކަލޭ الله އާއި شريك ނުކުރާށެވެ!. (އެކަލާނގެއާއި އެހެން އެއްވެސް ފަރާތެއް ބައިވެރި ނުކުރާށެވެ.!) އެހެނީ ހަމަކަށަވަރުން شرك އަކީ ބޮޑުވެގެންވާ އަނިޔާއެކެވެ.

(١٤) އަދި އިންސާނާ އޭނާގެ މައިންބަފައިންނަށް ހެޔޮކޮށް ހިތުމަށް ތިމަންރަސްކަލާނގެ އޭނާއަށް وَصِيَّة ކުރެއްވީމެވެ. أمر ކުރެއްވީމެވެ. އޭނާގެ މަންމަ އޭނާއާއިގެން ބަލިވުމުގެ މައްޗަށް ބަލިކަށިކަން އުފުލާ حال ގައެވެ. އަދި ދެއަހަރު ހަމަވަންދެން އޭނާއަށް ކިރުދިނުމުގެ އިތުރުން ބަލިކަށިކަން ދެކުނެވެ. (އަދި އޭނާއަށް ތިމަންރަސްކަލާނގެ އަންގަވައިފީމެވެ.) ތިމަންރަސްކަލާނގެއަށާއި އަދި ކަލޭގެ މައިންބަފައިންނަށް شكر ކުރާށެވެ!. އަދި ކަލޭ އެނބުރިއައުން ވާނީ ހަމަ ތިމަންރަސްކަލާނގެ حضرة އަށެވެ.

(١٥) އަދި އެކަމަކާއިމެދު ކަލޭއަށް އެއްވެސް އެނގުމެއްނެތް ކަމަކާއިމެދު ތިމަންރަސްކަލާނގެއަށް شريك ކުރުމަށް އެދެމީހުން ކަލޭއަށް ގަދަކަމުގައި ބާރުއެޅިއަސް ފަހެ ކަލޭ އެކަމުގައި އެދެމީހުންނަށް ކިޔަމަން ނުވާށެވެ!. އަދި އެކަލާނގެއަށް ނުއެކުލެވޭ ކަންކަމުގައި ކަލޭ ދުނިޔޭގައި އުޅޭއިރު އެދެމީހުންނާއިއެކު ހެޔޮކޮށް ކަންތައްކުރާށެވެ!. އަދި ތިމަންރަސްކަލާނގެއަށް رجوع ވެ توبة ވި މީސްތަކުންގެ މަގާއި ކަލޭ تبع ވާށެވެ.! ދެން ތިޔަބައިމީހުން އެނބުރި رجوع ވާންވާނީ ހަމަ ތިމަންރަސްކަލާނގެ حضرة އަށެވެ. ދެން ތިޔަބައިމީހުން ކުރާކަމުގައިވީ ކަންތައްތަކުގެ خبر ތިމަންރަސްކަލާނގެ ތިޔަބައިމީހުންނަށް ދެއްވާހުށީމެވެ.

يَـٰبُنَىَّ إِنَّهَآ إِن تَكُ مِثْقَالَ حَبَّةٍ مِّنْ خَرْدَلٍ فَتَكُن فِى صَخْرَةٍ أَوْ فِى ٱلسَّمَـٰوَٰتِ أَوْ فِى ٱلْأَرْضِ يَأْتِ بِهَا ٱللَّهُ ۚ إِنَّ ٱللَّهَ لَطِيفٌ خَبِيرٌ ﴿١٦﴾ يَـٰبُنَىَّ أَقِمِ ٱلصَّلَوٰةَ وَأْمُرْ بِٱلْمَعْرُوفِ وَٱنْهَ عَنِ ٱلْمُنكَرِ وَٱصْبِرْ عَلَىٰ مَآ أَصَابَكَ ۖ إِنَّ ذَٰلِكَ مِنْ عَزْمِ ٱلْأُمُورِ ﴿١٧﴾ وَلَا تُصَعِّرْ خَدَّكَ لِلنَّاسِ وَلَا تَمْشِ فِى ٱلْأَرْضِ مَرَحًا ۖ إِنَّ ٱللَّهَ لَا يُحِبُّ كُلَّ مُخْتَالٍ فَخُورٍ ﴿١٨﴾ وَٱقْصِدْ فِى مَشْيِكَ وَٱغْضُضْ مِن صَوْتِكَ ۚ إِنَّ أَنكَرَ ٱلْأَصْوَٰتِ لَصَوْتُ ٱلْحَمِيرِ ﴿١٩﴾

ތަރުޖަމާ

يَـٰبُنَىَّ = (لُقْمَان ގެފާނުން ވިދާޅުވިއެވެ.) އަހަރެންގެދަރިފުޅާއެވެ.!) ❁ إِنَّهَآ إِن تَكُ = ހަމަކަށަވަރުން އެވީނަމަވެސް (އެބަހީ: ހެޔޮކަން ނުވަތަ ނުބައިކަން ނުވަތަ ސިފައެއް) ވީނަމަވެސް. ❁ مِثْقَالَ حَبَّةٍ مِّنْ خَرْدَلٍ = ތޮލިއަށްޓަކުގެ ބަރުދަނުގެ މިންވަރުކަމުގައި. ❁ فَتَكُن فِي صَخْرَةٍ = ދެންފަހެ އެއޮންޓަރުގެ މިން ހިލައެއްގެތެރޭގައިވިޔަސް. ❁ أَوْ فِي ٱلسَّمَـٰوَٰتِ أَوْ فِي ٱلْأَرْضِ = ނުވަތަ އުޑުތަކުގައި ނުވަތަ ބިމުގައިވިޔަސް. يَأْتِ بِهَا ٱللَّهُ = اللّٰه އެއްޗެއް ގެންނަވާހުށްޓެވެ. (އެކަލާނގެ އެއްޗެއް ދެނެވޮޑިގެންވެއެވެ.) ❁ إِنَّ ٱللَّهَ لَطِيفُ خَبِيرٌ ⑯ = ހަމަކަށަވަރުން اللّٰه އީ ލަޠީފުވަންތަ (ދެނެވޮޑިގެންވާ ކަލާނގެ) އަދި خبر ބަސް ދެއްވާ ރަސްކަލާނގެއެވެ. ❁ يَـٰبُنَىَّ = އޭ އަހަރެންގެ ދަރިފުޅާއެވެ.! ❁ أَقِمِ ٱلصَّلَوٰةَ = ކަލޭ ނަމާދު قائم ކުރާށެވެ.! ❁ وَأْمُرْ بِٱلْمَعْرُوفِ = އަދި ހެޔޮ ކަންތައްތަކަށް أمر ކުރާށެވެ.! ❁ وَٱنْهَ عَنِ ٱلْمُنكَرِ = އަދި مُنْكَراة ތަކުން ނަހީކުރާށެވެ.! މަނާކުރާށެވެ.! ❁ وَٱصْبِرْ عَلَىٰ مَآ أَصَابَكَ = އަދި ކަލެއަށް ޖެހޭ (ތަކުލީފުތަކާމެދު) ކެތްތެރިކަމުން ކެތްކުރާށެވެ.! ❁ إِنَّ ذَٰلِكَ = ހަމަކަށަވަރުން އެކަން (يعنى: ކެތްތެރިވުން) ވަނީ. ❁ مِنْ عَزْمِ ٱلْأُمُورِ ⑰ = عَزِيْمَة ގެތެރިއިންވާ ކަންތައްތަކުގައެވެ. (ކުރަން ކަނޑައަޅާ ކަންތަކުގެ ތެރެއިން ކަމެކެވެ.) ❁ وَلَا تُصَعِّرْ خَدَّكَ = އަދި ކަލޭގެ ކޯ ހަރުކަށި ނުކުރާށެވެ. (ކަލޭ ބޮޑާވެގެން މޫނު އަނބުރައިނުލާށެވެ.) ❁ لِلنَّاسِ = މީސްމީހުންނަށް. ❁ وَلَا تَمْشِ فِي ٱلْأَرْضِ = އަދި ކަލޭ ބިމުގައި ހިނގާނުލާށެވެ.! ❁ مَرَحًا = ބޮޑާވެގެން. ❁ إِنَّ ٱللَّهَ لَا يُحِبُّ = ހަމަކަށަވަރުން اللّٰه ލޯބިނުވޮޑިގަންނަވައެވެ. ❁ كُلَّ مُخْتَالٍ فَخُورٍ ⑱ = ބޮޑާވާ فخر ވެރިވާ ކޮންމެ މީހަކަށް. (އެއްވެސް މީހަކަށް) ❁ وَٱقْصِدْ فِي مَشْيِكَ = އަދި ކަލޭގެ ހިނގުމުގައި މެދުމިންކުރާށެވެ.! ❁ وَٱغْضُضْ مِن صَوْتِكَ

= އަދި ކަލޭގެ އަޑު މަޑުކުރާށެވެ! ❁ إِنَّ أَنكَرَ ٱلْأَصْوَٰتِ = ހަމަކަށަވަރުން އެންމެ ހުތުރުއަޑަކީ (އެންމެނުރުހެވޭ ނުބައި އަޑަކީ). ❁ لَصَوْتُ ٱلْحَمِيرِ ﴿١٩﴾ = ކަށަވަރުންވެސް އެއީ حمار ގެ އަޑެވެ.

إِجْمَالِي މާނަ

(١٦) އަދި لقمان ގެފުޅު ވިދާޅުވިއެވެ. އޭ އަހުރެންގެ ދަރިފުޅާއެވެ! އެއްޗެއްވީނަމަވެސް (އެބައީ: ހެޔޮކަން ނުވަތަ ނުބައިކަންވީނަމަވެސް) ހެވިއޮށްބަރެއްގެ ބަރުދަނުގެ މިންވަރަކުގައި ފުން އެއްޗި އުޑުތަކުގައި ނުވަތަ ބިމުގައިވާ ހިލައެއްގެތެރޭގައި ވީނަމަވެސް الله އެކަމެއް (قيامة ދުވަހުން ގެންނަވާނެއެވެ. ހަމަކަށަވަރުން الله އީ ނުހަނު އޯގާވަންތަ އަދި خبر ތައް ރޮނގަށް ދެނެވޮޑިގެންވާ އަދި އެ خبر ތައް އަންގަވާ ބޭކަލާނގެއެވެ.

(١٧) އޭ އަހުރެންގެ ދަރިފުޅާއެވެ! ކަލޭ ނަމާދު قائم ކުރާށެވެ! އަދި ހެޔޮކަންތަކަށް أمر ކުރާށެވެ! އަދި منكرة ތަކުން ނަހީކުރާށެވެ! އަދި (އެކަންކުރުމުގައި) ދިމާވާ ދަތިއުނދަގޫތަކަށް ކަލޭ ކެތްތެރިވާށެވެ! ހަމަކަށަވަރުން އެކަންތަކީ يعني: مصيبة އަށް ކެތްކުރުމީ الله އަންގަވާފައިވާ عَزِيْمَة ގެތެރެއިންވާ ކަމެކެވެ. ކޮންމެހެން ކުރަންޖެހޭ ކަންކަމުގެތެރެއިން ކަމެކެވެ.

(١٨) (އޭއަހުރެންގެ ދަރިފުޅާއެވެ!) ބޮޑާވެ ކިބުރުވެރިވެގެން ކަލޭގެ ބޯ މީސްތަކުންނާއި ދުރަށް އަނބުރައި ނުލާށެވެ! (މީހުން ދައްކާވާހަކަ އަހަން މީސްތަކުންނާއި ކަރުދިއްކޮށްނުލާށެވެ!) އަދި ބިމުގައި ހިނގާއިރު ބޮޑާވެ كبر ވެރިނުވާށެވެ! ހަމަކަށަވަރުން ބޮޑާވެ فخر ވެރިވާ އެއްވެސް މީހަކަށް الله ލޯބިވެވޮޑިނުގަންނަވައެވެ.

(١٩) އަދި ކަލޭގެ ހިނގުމުގައި ކަލޭ މެދުމިން ކުރާށެވެ! (މާބަރުންވެސް އަދި މާމަޑުންވެސް ނުހިނގާށެވެ!) މެދުމިނުން ހިނގާށެވެ. އަދި ވަރަކަށްއަޑުކުރުމުގައި އަޑުމަޑުކުރާށެވެ! ހަމަކަށަވަރުން އެންމެ ހުތުރުއަޑަކީ ކަނޑައެޅިގެން އެއީحمار ގެއަޑެވެ.

أَلَمْ تَرَوْا۟ أَنَّ ٱللَّهَ سَخَّرَ لَكُم مَّا فِى ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَمَا فِى ٱلْأَرْضِ وَأَسْبَغَ عَلَيْكُمْ نِعَمَهُۥ ظَٰهِرَةً وَبَاطِنَةً ۗ وَمِنَ ٱلنَّاسِ مَن يُجَٰدِلُ فِى ٱللَّهِ بِغَيْرِ عِلْمٍ وَلَا هُدًى وَلَا كِتَٰبٍ مُّنِيرٍ ﴿٢٠﴾ وَإِذَا قِيلَ لَهُمُ ٱتَّبِعُوا۟ مَآ أَنزَلَ ٱللَّهُ قَالُوا۟ بَلْ نَتَّبِعُ مَا وَجَدْنَا عَلَيْهِ ءَابَآءَنَآ ۚ أَوَلَوْ كَانَ ٱلشَّيْطَٰنُ يَدْعُوهُمْ إِلَىٰ عَذَابِ ٱلسَّعِيرِ ﴿٢١﴾ ۞ وَمَن يُسْلِمْ وَجْهَهُۥٓ إِلَى ٱللَّهِ وَهُوَ مُحْسِنٌ فَقَدِ ٱسْتَمْسَكَ بِٱلْعُرْوَةِ ٱلْوُثْقَىٰ ۗ وَإِلَى ٱللَّهِ عَٰقِبَةُ ٱلْأُمُورِ ﴿٢٢﴾ وَمَن كَفَرَ فَلَا يَحْزُنكَ كُفْرُهُۥٓ ۚ إِلَيْنَا مَرْجِعُهُمْ فَنُنَبِّئُهُم بِمَا عَمِلُوٓا۟ ۚ إِنَّ ٱللَّهَ عَلِيمٌۢ بِذَاتِ ٱلصُّدُورِ ﴿٢٣﴾

ތަފްސީރު

أَلَمْ تَرَوْا۟ = (އޭ މީސްތަކުންނޫވެ!.) ތިޔަބައިމީހުން ނުދެކެނީހެއްޔޯ؟ (ނުދެކޭތޯއެވެ؟.) ❁ أَنَّ ٱللَّهَ سَخَّرَ لَكُم = ހަމަކަށަވަރުން ތިޔަބައިމީހުންނަށް الله ކިޔަމަންކުރުއްވައިދެއްވިކަން. ❁ مَّا فِى ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَمَا فِى ٱلْأَرْضِ = އުޑުތަކާއި ބިމުގައިވާއެއްޗެހި. ❁ وَأَسْبَغَ عَلَيْكُمْ = އަދި އުނަގަނޑު ތިޔަބައިމީހުންގެމައްޗަށް ފުރިހަމަކޮށްދެއްވިއެވެ. ❁ نِعَمَهُۥ = އުނަގަނޑު نعمة ތައް. ❁ ظَٰهِرَةً وَبَاطِنَةً ۗ = ބޭރުފުށާއި އެތެރޭފުށުގެ ❁ وَمِنَ ٱلنَّاسِ = އަދި މީސްތަކުންގެތެރޭގައިވެއެވެ.❁ مَن يُجَٰدِلُ فِى ٱللَّهِ = الله އާއިމެދު جَدَلُ ކުރާމީހުން. (الله ގެ އެއްކަލައުވެންތަކަމާއި قدرة ތެރިކަމާމެދު جدل ކުރާމީހުން) ❁ بِغَيْرِ عِلْمٍ = އެއްވެސް އެނގުމެއްނެތި. ❁ وَلَا هُدًى = އަދި ތެދުމަގެއްވެސް. ❁ وَلَا كِتَٰبٍ مُّنِيرٍ ﴿٢٠﴾ = އަދި އަލިކަމާއި އެއްވެސް ފޮތެއްވެސްނެތި. ❁ وَإِذَا قِيلَ لَهُمُ = އަދި އެމީހުންނަށް ބުނެވިއްޖެއްޔާ. ❁ ٱتَّبِعُوا۟ مَآ أَنزَلَ ٱللَّهُ = ކަލޭމެން الله ބާވައިލެއްވި ތަކެއްޗަށް تبع ވޭށެވެ.! ❁ قَالُوا۟ = އެމީހުން ބުނެއެވެ. ❁ بَلْ نَتَّبِعُ = އަދި ކިއްކުރެއްތޯ.؟ (އަޅުގަނޑުމެން.) އަހުރެމެން تبع ވާނީ. ❁ مَا وَجَدْنَا عَلَيْهِ ءَابَآءَنَآ ۚ = އަހުރެމެންގެ ކާބަފައިން އެގޮތުގައިވާކަމަށް ފެނުނު އަހުރެމެން ދުށްގޮތަށެވެ.❁ أَوَلَوْ كَانَ ٱلشَّيْطَٰنُ يَدْعُوهُمْ = شيطان އާ އެމީހުންނަށް ގޮވައިގެން ހުރިޔަސްހެއްޔެވެ.؟ ❁ إِلَىٰ عَذَابِ ٱلسَّعِيرِ ﴿٢١﴾ = އަނދަވަނދައިގެނވާ އަލިފާނުގެ عذاب އަށް.❁ ❁ وَمَن يُسْلِمْ = އަދި (އަޅުކަމުގެގޮތުން) އެމީހަކު ކިޔަމަންތެރިވެއްޖެ. ❁ وَجْهَهُۥٓ = އެމީހެއްގެ މޫނު. ❁ إِلَى ٱللَّهِ = الله ގެ حضرة އަށް. ❁ وَهُوَ مُحْسِنٌ = އަދި އެމީހަކު إحسان ތެރިވެގެންވާ حال . ❁ فَقَدِ ٱسْتَمْسَكَ = ހަމަކަށަވަރުން އެއީ ހިފަހައްޓައިފިއެވެ. ❁ بِٱلْعُرْوَةِ ٱلْوُثْقَىٰ ۗ = ގަދަވެގެންވާ އެންމެގަދަ ބުރަށެވެ. ❁ وَإِلَى ٱللَّهِ = އަދި ހުރިހާ ކަމެއް الله ގެ حضرة އަށެވެ. ❁ عَٰقِبَةُ

ٱلْأُمُورِ ﴿٢٢﴾ = ކަންތައްތަކުގެ ފަހުކޮޅު.۞ وَمَن كَفَرَ = އަދި ކާފިރުވެއްޖެމީހާ. (ދަންނައެވެ.) ۞ فَلَا يَحْزُنكَ كُفْرُهُۥٓ = ފަހެ އޭނާގެ ކާފިރުކަން ކަލޭގެފާނު ހިތާމަވެރިކުރުވައި ނުދޭށެވެ!۞ إِلَيْنَا مَرْجِعُهُمْ = އެމީހުން رجوع ވާންވީ ހަމައިރުއްސަންތާގެ حضرة އަށެވެ. ۞ فَنُنَبِّئُهُم بِمَا عَمِلُوٓا۟ = ފަހެ ދެން އެމީހުންކުރި عمل ގެ خبر އެމީހުންނަށް ދެއްވާހުށީމެވެ. ۞ إِنَّ ٱللَّهَ عَلِيمٌ = ހަމަކަށަވަރުން الله ވަނީ ދެނެވޮޑިގެންވާކަލާނގެއެވެ. ۞ بِذَاتِ ٱلصُّدُورِ ﴿٢٣﴾ = ހިތްތަކުގެ އަޑިގައިވާ ކަންތައްތައްވެސް.۞

إِجْمَالِي މާނަ

(٢٠) (އޭ މުސްލިމުންނޭވެ!) އުޑުތަކާއި ބިމުގައިވާހާތަކެތި މީސްތަކުންނަށްޓަކައި ހަމަކަށަވަރުން الله ކިޔަމަންތެރިކޮށްދެއްވާފައިވާކަން ތިޔަބައިމީހުން ނުދެކެނީހެއްޔެވެ.؟ އަދި މީސްތަކުންނަށް ފުރިހަމަކޮށްދެއްވައެވެ.؟ الله ގެ نعمة ތަކުގެތެރެއިން ބާޠިނު ފާޅު نعمة އާއި އެނގިނުލެވޭގޮތަށް ވަންހަނާވެގެންވާ نعمة ތައްވެސް އެކަލާނގެ ކަލޭގެފާނަށް ދެއްވާ ދީނާއި ހަމައެކަނި އެއްކަލާނގެކަން (لا إله إلاّ الله މި كلمة ގެ ހިތުގެ معرفة ލިބުމާއި إعتقاد ކުރުމާއި ބަސްވެއެވެ. އަދި އެއްބަޔަކު ވެއެވެ. والله أعلم) އަދި އެއްވެސް علم އެއް ނެތިއެއްގަމުގައި އަދި ފާޅުގައި އެއްވެސް އަލިކަމެއް دليل އެއްނެތި الله އާއިމެދު ކުށްފިލުން جَدَلُ ކުރާމީހުން (الله ގެ އެއްކަލާނގެކަމާއި އަޅުކަމާއި ކިޔަމަންތެރިކަން އެކަލާނގެއަށް إخلاص ތެރިކުރުމާއިމެދު جدل ކުރާމީހުން މުސްލިމުންގެ ތެރޭގައިވެއެވެ.)

(٢١) އަދި الله ބާވައިލެއްވި ތަކެތީގެ ކަންތައްތަކަށް تبع ވާށޭ! އެމީހުންނަށް ބުނެވިއްޖެއްޔާ (އެބަހީ އެމީހުން ބުނާނެއެވެ. އެހެންނަކުން ނޫނެވެ. އަދި ކިއެއްހެއްޔެވެ.؟ އަހުރެމެން تبع ވާނީ އަހުރެމެންގެ ކާބަފައިން އެއްގޮތަކަށް ކަންތައްތަކެއްކުރި ދިޔަގޮތަށެވެ. އަހުރެމެން ދެކުނުގޮތެއް ތިޔަހެނެއް. އަދިވެސް شيطان އާ އެމީހުންނަށް އަނދަރާގަދަ އަލިފާނުގެ عذاب އަށް ގޮވާލަމުން ގޮސްގެން ހުރިއަސް އެކަމާ ކާބަފައިންނާ تبع ވާނީހެއްޔެވެ.؟

(٢٢) އަދި އެމީހަކު إحسان ތެރިވެގެންވާ حال އަށް އަޅުކަމުގެ ބޭނުމުގައި އެއްކަލާނގެއަށް الله ގެ حضرة އަށް ކިޔަމަންތެރިކަމާއި ދިމާ ވެއްޖެއެވެ. ހަމަކަށަވަރުން މަޑުފިސްނުވާ ގޮތުގައި ބުރަދަނޑިބެއްޓެވެ. މިބަސްގެ މުރާދަކީ إخلاص ތެރިކަމާއި އެކު الله އަށް އަޅުކަންކުރާމީހާއެވެ. އަޅުކަމާއިމެދު ނުބައިވާނެ ޝައްކެއް ނެތެވެ. الله ގެ ތަރުޙީބުވެރިކަމުގައި އޭނާ ހިފައިފިއެވެ. އޭނާ ގަދަ ގޮވުމެއް އަދި ކަމެއްގެ ފަހުކޮޅު (ހުރިހާ ކަންތައްތަކެއް) ވަނީ الله ގެ حضرة އަށެވެ.

(٢٣) (އޭ رسول الله އެވެ.!) އަދި ކާފިރުވެއްޖެމީހާ (ދަންނައެވެ. އެމީހާގެ رجوع ވުން قيامة ދުވަހުންވަނީ ތިމަންރަސްކަލާނގެ حضرة އަށެވެ. އަދި އޭނާގެ ކާފިރުކަމުގެ ސަބަބުން ކަލޭގެފާނު ހިތާމަވެރިވާކަށް ނުޖެހޭނެއެވެ. އެމީހުން އަނބުރާ رجوع ވާނީ ހަމަ ތިމަންރަސްކަލާނގެ حضرة އަށެވެ. ދެން އެމީހުން (ދުނިޔޭގައި) ކުރި عمل ގެ خبر ތިމަންރަސްކަލާނގެ އެމީހުންނަށް ދެއްވާހުށީމެވެ. ހަމަކަށަވަރުން الله ވީ ހިތްތަކުގައި ވަންހަނާވާ ކަންތައްތަކާއިވެސް ދެނެވޮޑިގެންވާ ކަލާނގެއެވެ.

نُمَتِّعُهُمْ قَلِيلًا ثُمَّ نَضْطَرُّهُمْ إِلَىٰ عَذَابٍ غَلِيظٍ ﴿٢٤﴾ وَلَئِن سَأَلْتَهُم مَّنْ خَلَقَ ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَٱلْأَرْضَ لَيَقُولُنَّ ٱللَّهُ ۚ قُلِ ٱلْحَمْدُ لِلَّهِ ۚ بَلْ أَكْثَرُهُمْ لَا يَعْلَمُونَ ﴿٢٥﴾ لِلَّهِ مَا فِى ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَٱلْأَرْضِ ۚ إِنَّ ٱللَّهَ هُوَ ٱلْغَنِىُّ ٱلْحَمِيدُ ﴿٢٦﴾ وَلَوْ أَنَّمَا فِى ٱلْأَرْضِ مِن شَجَرَةٍ أَقْلَٰمٌ وَٱلْبَحْرُ يَمُدُّهُۥ مِنۢ بَعْدِهِۦ سَبْعَةُ أَبْحُرٍ مَّا نَفِدَتْ كَلِمَٰتُ ٱللَّهِ ۗ إِنَّ ٱللَّهَ عَزِيزٌ حَكِيمٌ ﴿٢٧﴾ مَّا خَلْقُكُمْ وَلَا بَعْثُكُمْ إِلَّا كَنَفْسٍ وَٰحِدَةٍ ۗ إِنَّ ٱللَّهَ سَمِيعٌۢ بَصِيرٌ ﴿٢٨﴾

މުފްރަދާތު

نُمَتِّعُهُمْ قَلِيلًا = ތިމަންރަސްކަލާނގެ އެމީހުންނަށް ކުޑަކޮށް ދުނިޔޭގައި އަރާމުތެރިކުރުވަމެވެ. ◈ ثُمَّ نَضْطَرُّهُمْ = ދެން ތިމަންރަސްކަލާނގެ އެމީހުންނަށް مجبور ކުރުވާނަމެވެ. ◈ إِلَىٰ عَذَابٍ غَلِيظٍ ﴿٢٤﴾ = ވަރަށްގަދަ ހަރުކަށި عذاب އަށެވެ. ◈ وَلَئِن سَأَلْتَهُم = (އޭ رسول الله އެވެ!.) އަދި ކަލޭގެފާނު އެމީހުންނާއި (އެ مشرك ންނާއި) ސުވާލުކުރައްވައިފިއްޔާ. ◈ مَّنْ خَلَقَ ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَٱلْأَرْضَ = އުޑުތަކާއި ބިންހެއްދެވީ ކާކުތޯ؟ ◈ لَيَقُولُنَّ ٱللَّهُ = ކަނޑައެޅިގެން އެމީހުން ހަމަކަށަވަރުން ބުނާނެ އެއީ الله އެވެ. ◈ قُلِ ٱلْحَمْدُ لِلَّهِ = ކަލޭގެފާނު ވިދާޅުވާށެވެ. އެންމެހައި حمد އާއި تعريف އެއްކޮށް الله އަށެވެ. ◈ بَلْ أَكْثَرُهُمْ = އަދި ކިއްޔެއްތޯއެވެ؟ އޭގެ ގިނަމީހުން. ◈ لَا يَعْلَمُونَ ﴿٢٥﴾ = އެމީހުންނަކަށް ނޭނގެއެވެ. ◈ لِلَّهِ مَا فِى ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَٱلْأَرْضِ = އުޑުތަކާއި ބިމުގައިވާހައިތަކެތި خاصّ ވެ ملك ވެގެންވަނީ ހަމައެކަނި الله އަށެވެ. ◈ إِنَّ ٱللَّهَ = ހަމަކަށަވަރުން الله މީ. ◈ هُوَ ٱلْغَنِىُّ ٱلْحَمِيدُ ﴿٢٦﴾ = އެއީ އަމިއްލަ ފުދިގެން ذات ފުރިހަމަވެވޮޑިގެންވާ އަދި حمد ލިބިވޮޑިގެންވާ ކަލާނގެއެވެ. ◈ وَلَوْ أَنَّمَا فِى ٱلْأَرْضِ = އަދި ބިމުގައިވާހާ ގަހެއްގެ ވަރަކަށްވެސް.◈ مِن شَجَرَةٍ ގަސްގަހުގެ ތެރެއިން. ◈ أَقْلَٰمٌ = ގަލަމްތަކެއް ކަމުގައިވިޔަސް.◈ وَٱلْبَحْرُ = އަދި ކަނޑު. (ދެލިކަމުގައިވެ) ◈ يَمُدُّهُۥ مِنۢ بَعْدِهِۦ = އަދި އޭގެފަހުން އެކަނޑަށް އިތުރުކޮށް / مَدَدُ ކުރި. ◈ سَبْعَةُ أَبْحُرٍ (އެހެން) ހަތްކަނޑު. ◈ مَّا نَفِدَتْ كَلِمَٰتُ ٱللَّهِ = الله ގެ كلمة ތަކެއް ހުސްނުވާނެއެވެ. ◈ إِنَّ ٱللَّهَ = ހަމަކަށަވަރުން الله މީ. ◈ عَزِيزٌ حَكِيمٌ ﴿٢٧﴾ = عزّة ވަންތަ حكمة ވަންތަ ކަލާނގެއެވެ. ◈ مَّا خَلْقُكُمْ = ތިޔަބައިމީހުން ހެއްދެވުން ނުވެއެވެ. ◈ وَلَا بَعْثُكُمْ = އަދި ތިޔަބައިމީހުން محشر ކުރެއްވުމާއި. ◈ إِلَّا كَنَفْسٍ وَٰحِدَةٍ = ހަމައެކަނި نفس އެއްކަލަކު ފަދައިން. ◈

إِنَّ ٱللَّهَ سَمِيعٌۢ بَصِيرٌ ﴿٢٨﴾ = ހަމަކަށަވަރުން الله تعالى އީ އައްސަވާވޮޑިގެންވާ ދެކެވޮޑިގެންވާ (ބައްލަވާވޮޑިގެންވާ) ކަލާނގެއެވެ.۞

إِجْمَالِي މާނަ

(٢٤) އެމީހުންނަށް ތިމަންރަސްކަލާނގެ ކުޑަތަންކޮޅެއް ދޫކުރާނަމެވެ. ދެން ތިމަންރަސްކަލާނގެ އެމީހުން މަޖުބޫރުކުރާނަމެ ވަރަށް ގަދަވެގެންވާ عذاب އަކަށް ވަނުމަށެވެ. އެއީ قيامة ދުވަހުންނެވެ.

(٢٥) (އޭ رسول الله އެވެ!.) އަދި ކަލޭގެފާނު އެމީހުންކުރެ يعنى: އެ مشرك ންކުރެން އުޑުތަކާއި ބިން ހެއްދެވީ ކާކުތޯ އަހައިފިއްޔާ ހަމަކަށަވަރުން އެމީހުން ބުނާނެއެވެ. އެއީ الله އެވެ. ކަލޭގެފާނު ވިދާޅުވާށެވެ. އެންމެހައި حمد އާއި تعريف އެއް حقّ ވެގެންވަނީ ހަމަ الله އަށެވެ. އަދި ކިޔެއްހެއްޔެވެ.؟ އެމީހުންކުރެ ގިނަމީހުންނަކަށް (حمد އާއި تعريف حقّ ވެގެންވަނީ ކާކަށްކަމެއް) ނޭނގެއެވެ.

(٢٦) އުޑުތަކާއި ބިމުގައިވާހާތަކެއްޗި خاصّ ވެ مِلْكُ ވެގެންވަނީ ހަމަ الله އަށެވެ. ހަމަކަށަވަރުން الله އީ (މިސްތަޣްނީކަމާއި އެދުމެއްނުވާފަރާތް) އަމިއްލަ ذاتُ ފުދިވޮޑިގެންވާ ކަލާނގެއެވެ. އަދި އެކަލާނގެ (خلق ތަކުންނަށް ދެއްވާ نعمة ތަކަށް) حمد ލިބިވޮޑިގެންވާ ކަލާނގެއެވެ.

(٢٧) އަދި ބިމުގައިވާ އެންމެހައި ގަހަކީ ގަލަންކަމުގައި ވެފައި ކަނޑު އެއީ ދެލިކަމުގައިވެފައި އަދި އޭގެ އިތުރަށް ހަތްކަނޑު އިތުރުކޮށްދެވުނުކަމުގައިވެފައި އެގަލަންތަކުން ލިޔުއްވާ ދެލިކަމުގައިވާ އެކަނޑުތަކެއް ހުސްވިޔަސް الله ގެ كلمة ތަކެއް ހުސްނުވާނެއެވެ. ހަމަކަށަވަރުން الله އީ عزّة ވަންތަ އަދި حكمة ވަންތަ ކަލާނގެއެވެ.

(٢٨) ތިޔަބައިމީހުން (އިންސާނުން) ހެއްދެވުމާއި އަދި ތިޔަބައިމީހުން محشر އަށް ޖަމާކުރެއްވުމާއި މިކަންކަން (الله ގެ نِسبة ގައި) ހަމައެކަނި نفس އެއްފަދައެވެ. އެބަހީ: އެންމެ نفس އެއް ހެއްދަވައި محشر އަށް ޖަމާކުރެއްވުމެވެ. އެހާފަސޭހައެވެ. ހަމަކަށަވަރުން الله އީ އައްސަވާވޮޑިގެންވާ އަދި ބައްލަވާވޮޑިގެންވާ ކަލާނގެއެވެ.

أَلَمْ تَرَ أَنَّ ٱللَّهَ يُولِجُ ٱلَّيْلَ فِى ٱلنَّهَارِ وَيُولِجُ ٱلنَّهَارَ فِى ٱلَّيْلِ وَسَخَّرَ ٱلشَّمْسَ وَٱلْقَمَرَ كُلٌّ يَجْرِىٓ إِلَىٰٓ أَجَلٍ مُّسَمًّى وَأَنَّ ٱللَّهَ بِمَا تَعْمَلُونَ خَبِيرٌ ﴿٢٩﴾ ذَٰلِكَ بِأَنَّ ٱللَّهَ هُوَ ٱلْحَقُّ وَأَنَّ مَا يَدْعُونَ مِن دُونِهِ ٱلْبَٰطِلُ وَأَنَّ ٱللَّهَ هُوَ ٱلْعَلِىُّ ٱلْكَبِيرُ ﴿٣٠﴾ أَلَمْ تَرَ أَنَّ ٱلْفُلْكَ تَجْرِى فِى ٱلْبَحْرِ بِنِعْمَتِ ٱللَّهِ لِيُرِيَكُم مِّنْ ءَايَٰتِهِۦٓ إِنَّ فِى ذَٰلِكَ لَءَايَٰتٍ لِّكُلِّ صَبَّارٍ شَكُورٍ ﴿٣١﴾ وَإِذَا غَشِيَهُم مَّوْجٌ كَٱلظُّلَلِ دَعَوُا۟ ٱللَّهَ مُخْلِصِينَ لَهُ ٱلدِّينَ فَلَمَّا نَجَّىٰهُمْ إِلَى ٱلْبَرِّ فَمِنْهُم مُّقْتَصِدٌ وَمَا يَجْحَدُ بِـَٔايَٰتِنَآ إِلَّا كُلُّ خَتَّارٍ كَفُورٍ ﴿٣٢﴾

މުފްރަދާތު

أَلَمْ تَرَ = (އޭ رسول الله އެވެ!) ކަލޭގޮތުން ދެކެވަޑައިނުގަންނަވަނީހެއްޔެވެ؟ ۞ أَنَّ ٱللَّهَ يُولِجُ ٱلَّيْلَ ހަމަކަށަވަރުން الله ރޭގަނޑު ވައްދަވާކަން = (ރޭގަނޑު މަދުކުރައްވާކަން) ۞ فِى ٱلنَّهَارِ = ދުވާލުގެތެރެއަށް. (ދުވާލަށް ދިގުކުރައްވާކަން) ۞ وَيُولِجُ ٱلنَّهَارَ = އަދި ދުވާލުވައްދަވާކަން. (ދުވާލު މަދުކުރައްވާކަން) ۞ فِى ٱلَّيْلِ = ރޭގަނޑުގެތެރެއަށް. ۞ وَسَخَّرَ ٱلشَّمْسَ وَٱلْقَمَرَ = އަދި އެކަލާނގެ އިރާއި ހަނދު ކިޔަމަންކުރައްވާކަމާއި. ۞ كُلٌّ يَجْرِىٓ = އެއިން ކޮންމެއެއްޗެއް ދުވެއެވެ. (ހިނގުމުގައެވެ.) ۞ إِلَىٰٓ أَجَلٍ مُّسَمًّى = ކަނޑައެޅިގެންވާ مدّة އަކަށް ۞ وَأَنَّ ٱللَّهَ = އަދި ހަމަކަށަވަރުން الله ވީ. ۞ بِمَا تَعْمَلُونَ = ތިޔަބައިމީހުން ކުރާ ކަންތައްތަކުގެ. ۞ خَبِيرٌ ﴿٢٩﴾ = ۞ خبر ދެނެވޮޑިގެންވާ ކަލާނގެއެވެ. ۞ ذَٰلِكَ = އެއީ (އެގޮތް އެކަންކަން އެކުރައްވަނީ) ۞ بِأَنَّ ٱللَّهَ هُوَ ٱلْحَقُّ = ހަމަކަށަވަރުން الله އެއީ ހަމަ حقّ ކަލޭވެ. (އަޅުކަންވުން حقّ إله ކަލޭވެ.) ۞ وَأَنَّ مَا يَدْعُونَ مِن دُونِهِ = އަދި ހަމަކަށަވަރުން އެކަލާނގެ ފިޔަވައި އަޅުކަން އެދާ ތަކެތިވެސް - ބުދުތަކެވެ. ۞ ٱلْبَٰطِلُ = بَاطِل ކަލޭވެ. (باطل ތަކެތިކަލޭވެ.) ۞ وَأَنَّ ٱللَّهَ = އަދި ހަމަކަށަވަރުން الله ވީ. ۞ هُوَ ٱلْعَلِىُّ ٱلْكَبِيرُ ﴿٣٠﴾ = އެއީ މަތިވެރިވޮޑިގެންވާ ހައިބަތްތެރިވޮޑިގެންވާ ކަލާނގެއެވެ.

۞ أَلَمْ تَرَ = (އޭ رسول الله އެވެ!) ކަލޭގޮތުން ދެކެވަޑައިނުގަންނަވަނީހެއްޔެވެ. ۞ أَنَّ ٱلْفُلْكَ = ހަމަކަށަވަރުން ނައު ފަހަރު (ބޮޑުބޮޑު އުޅަނދުފަހަރު) ۞ تَجْرِى فِى ٱلْبَحْرِ = ކަނޑުގައި ދުވެއެވެ. (ކަނޑުގައި ދުވާކަން) ۞ بِنِعْمَتِ ٱللَّهِ = الله ގެ نعمة ން. ۞ لِيُرِيَكُم = ތިޔަބައިމީހުންނަށް ދައްކަވާށެވެ. ۞ مِّنْ ءَايَٰتِهِۦٓ ج = އެކަލާނގެ (قدرة ގެ ދަލީލުތަކުގެ) ތެރެއިން. ۞ إِنَّ فِى ذَٰلِكَ = ހަމަކަށަވަރުން އެކަންތަކުގައިވެއެވެ. ۞ لَءَايَٰتٍ = ކަށަވަރުން بَيَان ވެގެންވާ دليل ތަކެއް. ۞ لِّكُلِّ صَبَّارٍ = ވަރަށްވަރަށް ކެތްތެރިވާ ބަޔަކަށް. ۞ شَكُورٍ ﴿٣١﴾ = އަދި ވަރަށްވަރަށް شكر ކުރާ. ۞ وَإِذَا غَشِيَهُم مَّوْجٌ = އަދި ރާޅެއް

އެމީހުން (އެ مشرك ން) ނިވައިލާތީވެއެވެ. ❁ كَٱلظُّلَلِ = ހިޔަނިތަކެއްފަދަ. ❁ دَعَوُا۟ ٱللَّهَ = އެމީހުން اللّه އަށް دعاء ކޮށް ގޮވާލަފައެވެ. ❁ مُخْلِصِينَ لَهُ ٱلدِّينَ = އެމީހުން އަޅުކަމާއި ކިޔަމަންތެރިކަން އެކަލާނގެއަށް خلاص ކުރާ حال ❁. فَلَمَّا نَجَّىٰهُمْ = ދެންފަހެ ތިމަންރަސްކަލާނގެ އެމީހުން ސަލާމަތްކޮށްދެއްވައިފިއެވެ. ❁ إِلَى ٱلْبَرِّ = އޮއްގަނޑަށް / ހިކިފަސްތަކަށް. ❁ فَمِنْهُم مُّقْتَصِدٌ = ފަހެ މީހުންގެތެރޭގައި عدل އަށް ބަސްބޭނުމީހުންވެއެވެ. ❁ وَمَا يَجْحَدُ بِـَٔايَـٰتِنَآ = އަދި ތިމަންރަސްކަލާނގެ އާޔަތްތަކަށް އިންކާރުކުރާނީ ދެކޮޅު ނުހަދައެވެ. ❁ إِلَّا كُلُّ خَتَّارٍ = ކޮންމެ مكر ވެރިއަކުމެނުވީ. ❁ كَفُورٍ ﴿٣٢﴾ = ގިނަގިނައިން ކާފިރުވާ. (މިއީ نعمة އަށް ކާފަރުވެރިކަމުގައިވެސް ބޭނުންވެއެވެ.) ❁

إجْمَالِي މާނަ

(٢٩) ހަމަކަށަވަރުން اللّه تعالى ދުވާލުގެތެރެއަށް ރޭގަނޑު ވައްދަވާކަން (އެބަހީ: ދުވާލު ދިގުކުރައްވައި ރޭގަނޑު ކުޑުކުރައްވާކަން އަދި ރޭގަނޑުގެތެރެއަށް ދުވާލު ވައްދަވާކަން (އެބަހީ: ރޭގަނޑު ދިގުކުރައްވައި ދުވާލު ކުޑުކުރައްވާކަން ކަލޭގެފާނު ދެކެވަޑައިނުގަންނަވާތީއެވެ. އަދި އިރާއި ހަނދު ކިޔަމަންކުރައްވާފައިވާކަންވެސް ދެކެވަޑައިނުގަންނަވާތީއެވެ. އަދި އެއިން ކޮންމެއެއްޗެއް ކަނޑައެޅި عيّن ވެގެންވާ ވަގުތަކާއި ހަމައަށް ދުވެއެވެ. ހިނގައެވެ. އަދި ހަމަކަށަވަރުން اللّه އީ ކަލޭމެން ކުރާ ކަމެއް ދެނެވޮޑިގެންވާ ކަލާނގެއެވެ.

(٣٠) އެކަންކަން އެހެން އޮންނަނީ ހަމަކަށަވަރުން اللّه އީ ހަމަ حقّ ކަލާނގެއިކަމުގައިވާތީއެވެ. (حقّ إله ކަލާނގެއި ވާތީއެވެ.) އަދި مشرك ން إله ކަމުގައި ހަދައިގެން ހަދަ ބުދުތަކީ باطل ކަލާނގެއިކަމުގައިވާތީއެވެ. އަދި ހަމަކަށަވަރުން اللّه އީ މަތިވެރިވެވޮޑިގެންވާ ހައިބަތްތެރިވެގެންވާ ކަލާނގެއެވެ.

(٣١) (އޭ رسول اللّه އެވެ!.) ހަމަކަށަވަރުން ކަނޑުގައި އަދި ދޯނިތަކުގައި ނަވުފަހަރު (ދޯނިތަކާއި އުޅަނދުފަހަރު) ދުވާތީ ކަލޭގެފާނު ދެކެވަޑައިނުގަންނަވާތީއެވެ؟. އެކަން އެހެނީވަކި ނުދަންނަވައިދޭންތޯއެވެ.؟ އެއީ اللّه ގެ نعمة ންނެވެ. (އެކަން އެހެން އޮންނަނީ) އެކަލާނގެ ތިރީއަކާއި قدرة ގެ علامة ތަކުގެތެރެއިން ބައެއް علامة ކަލޭމެނަށް ދައްކަވާށެވެ. ހަމަކަށަވަރުން ގިނަގިނައިން شكر ކުރާ އަދި ގިނަގިނައިން ކެތްތެރިވާ އަޅުންނަށް އެކަމުގައި ކަނޑައެޅި بيان ވެގެންވާ دليل ވެއެވެ.

(٣٢) އަދި ހިޔަނިތަކެއްފަދަ (ނުވަތަ ފަރުބަދަތަކެއްފަދަ) ބޮޑެތި ރާޅު އެމީހުން ނިވައިލާތީވެއްޖެއްޔާ (غرق ވެދާނެކަމަށް ބިރުގަނެ) އަޅުކަމާއި ކިޔަމަންތެރިކަން އެކަލާނގެއަށް إخلاص ތެރިކަމާއި حال އެމީހުން اللّه އަށް دعاء ކޮށް ގޮވާލައެވެ. ދެން އެމީހުން ހިކިފަސްތަކަށް ތިމަންރަސްކަލާނގެ ސަލާމަތްކޮށްދެއްވައިފިއްޔާ ފަހެ އެމީހުންގެތެރޭގައި عدل ވެރި ބަސްބުނާމީހުން ވެއެވެ. (މިފަދަމީހުން ކަނޑުމަތީގައި اللّه އަށް دعاء ކުރިފަދައިން އެކަލާނގެއަށް إخلاص ތެރިކަމާއި އަޅުކަންކުރާނެ މީހުންނެވެ.) ދެން ގިނަގިނައިން ކާފިރުވާ މަކަރުވެރި އަދި ގިނަގިނައިން ކާފަރުވެރިވާ މީހުންނާއި ތިމަންރަސްކަލާނގެ އާޔަތްތަކަށް ދެކޮޅުހަދައި އިންކާރު ނުކުރައެވެ.

يَـٰٓأَيُّهَا ٱلنَّاسُ ٱتَّقُوا۟ رَبَّكُمْ وَٱخْشَوْا۟ يَوْمًا لَّا يَجْزِى وَالِدٌ عَن وَلَدِهِۦ وَلَا مَوْلُودٌ هُوَ جَازٍ عَن وَالِدِهِۦ شَيْـًٔا ۚ إِنَّ وَعْدَ ٱللَّهِ حَقٌّ ۖ فَلَا تَغُرَّنَّكُمُ ٱلْحَيَوٰةُ ٱلدُّنْيَا وَلَا يَغُرَّنَّكُم بِٱللَّهِ ٱلْغَرُورُ ﴿٣٣﴾ إِنَّ ٱللَّهَ عِندَهُۥ عِلْمُ ٱلسَّاعَةِ وَيُنَزِّلُ ٱلْغَيْثَ وَيَعْلَمُ مَا فِى ٱلْأَرْحَامِ ۖ وَمَا تَدْرِى نَفْسٌ مَّاذَا تَكْسِبُ غَدًا ۖ وَمَا تَدْرِى نَفْسٌۢ بِأَىِّ أَرْضٍ تَمُوتُ ۚ إِنَّ ٱللَّهَ عَلِيمٌ خَبِيرٌۢ ﴿٣٤﴾

ލުޣަތު

يَـٰٓأَيُّهَا ٱلنَّاسُ = އޭ މީސްތަކުންނޭވެ!. ۞ ٱتَّقُوا۟ رَبَّكُمْ = ކަލޭމެން ކަލޭމެންގެ ربّ އަށް تقوى ވެރިވާށޭވެ!. / ބިރުވެތިވާށޭވެ!. ۞ وَٱخْشَوْا۟ يَوْمًا = އަދި ތިޔަބައިމީހުން ދުވަހަކަށް ބިރުވެތިވާށޭވެ!. ۞ لَّا يَجْزِى وَالِدٌ عَن وَلَدِهِۦ = އެއްވެސް ބަފައަކު އޭނާގެ ދަރިއަކަށް އެއްވެސްކަމެއް ފުއްދައިނުދޭނެވެ. ۞ وَلَا مَوْلُودٌ = އަދި އެއްވެސް ދަރިއަކު ނުވެއެވެ. ۞ هُوَ جَازٍ عَنْ وَالِدِهِۦ شَيْـًٔا = އޭނާގެ ބައްޕައަށް އެއްވެސްކަމެއް ފުއްދައިދޭނޭގޮތަކަށް. ۞ إِنَّ وَعْدَ ٱللَّهِ حَقٌّ = ހަމަކަށަވަރުން الله ގެ وعد ތެދު އެއީ حقّ ތެދެކެވެ. ۞ فَلَا تَغُرَّنَّكُمُ ٱلْحَيَوٰةُ ٱلدُّنْيَا = އަދި ދުނިޔޭގެ ދިރިއުޅުން ކަލޭމެން ހެއްލުންތެރިކުރުވައި ނުލާށެވެ!. ۞ وَلَا يَغُرَّنَّكُم بِٱللَّهِ = އަދި الله ގައިމުގައި ކަލޭމެން ހެއްލުންތެރިކުރުވައި ނުލާށެވެ. ۞ ٱلْغَرُورُ ﴿٣٣﴾ = شَيْطَان އާ ނުލަވާ ހެއްލުންތެރިކުރުވާފަދައިން. ۞ إِنَّ ٱللَّهَ عِندَهُۥ = ހަމަކަށަވަރުން الله (ދަންނަވައެވެ.) ވަނީ ހަމަ އެކަލާނގެ حضرة ގައެވެ. ۞ عِلْمُ ٱلسَّاعَةِ = قيامة ވާނެ ވަގުތާއިބެހޭ އެނގުން - އެކަލާނގެ علم. ۞ وَيُنَزِّلُ ٱلْغَيْثَ = އަދި ވާރޭވެހުން ވާރުއްވައި. (އެކަލާނގެ علم) ۞ وَيَعْلَمُ = އަދި އެކަލާނގެ ދެނެވޮޑިގެންވެއެވެ. ۞ مَا فِى ٱلْأَرْحَامِ = رَحِمُ ތަކުގައިވާއެއްޗެއް. ۞ وَمَا تَدْرِى نَفْسٌ = އަދި އެއްވެސް نفس އަކަށް ނޭނގޭނެއެވެ. / ނޭނގޭނެއެވެ. ۞ مَّاذَا تَكْسِبُ غَدًا = މާދަމާ ކުރާނެ ކަމެއްކަން. ۞ وَمَا تَدْرِى نَفْسٌۢ = އަދި އެއްވެސް نفس އަކަށް ނޭނގޭނެއެވެ. / ނޭނގޭނެއެވެ. ۞ بِأَىِّ أَرْضٍ تَمُوتُ = އެ نفس މަރުވާނީ ކޮން ބިމެއްގައިކަން. ۞ إِنَّ ٱللَّهَ = ހަމަކަށަވަރުން الله އީ. ۞ عَلِيمٌ خَبِيرٌ ﴿٣٤﴾ = ދެނެވޮޑިގެންވާ. خبر ވާ އަންގަވާ ކަލާނގެއެވެ. ۞

إجْمَالِي މާނަ

(٣٣) އޭ މީސްތަކުންނޭވެ.! ތިޔަބައިމީހުން ތިޔަބައިމީހުންގެ ربّ އަށް تقوى ވެރިވާށެވެ.! ބިރުވެތިވާށެވެ.! އަދި އެއްވެސް ބަފައަކުގެ ދަރިފުޅުން އޭނާގެ ދަރިއަކަށް ކަމެއް ފައިދާއެއްނުކުރާ އަދި އެއްވެސް ދަރިއަކު ބައްޕައަށް އެއްވެސްކަމެއް ފައިދާއެއްނުދޭ ދުވަހަކަށް (قيامة ދުވަހަށް) ތިޔަބައިމީހުން ބިރުވެތިވާށެވެ.! އެއީ ނައިސްނުދާނޭ ދުވަހެކެވެ. އެއީ اللّٰه ގެ وعد ތެދެވެ. ހަމަކަށަވަރުން اللّٰه ގެ وعد ތެދު އެއީ ހަމަ حقّ ތެދެވެ. އަދި ދުނިޔޭގެ ދިރިއުޅުން ތިޔަބައިމީހުން ހެއްލުންތެރިކުރުވައި ނުދޭށެވެ.! އަދި اللّٰه ގެ ރަސްކަލާނގެއާ ދޭތެރެއިން شيطان ތިޔަބައިމީހުން ހެއްލުންތެރިކުރުވައި ނުދޭށެވެ.

(٣٤) ހަމަކަށަވަރުން اقيامة ވާނީކޮންދުވަހެއްކަމާއި އޭގެ އިލްމުން އަދި އެކަމުގެ علم ވަނީ ހަމައެކަނި އެކަލާނގެ حضرة ގައެވެ. އަދި ވާރޭވެހުމާއި އަދި އެކަމާއިބެހޭ އުނގުޅުމާއި އަދި އަންހެނުންގެ رَحِم ގެ ތެރޭގައިވާ އެއްޗެހި ކަންކަމުގެ علم އާއި މިއެންމެހައިކަމެއްގެ އެނގުންވަނީ ހަމައެކަނި اللّٰه އަށް خاصّ ވެގެންނެވެ. އަދި މާދަމާ ކުރާނީ ކޮންކަމެއްކަންވެސް ހަމައެއްވެސް نفس އަކަށް ނޭނގޭނެއެވެ. (އެކަމުގެ علم ވެސް خاصّ ވެގެންވަނީ ހަމައެކަނި اللّٰه އަށެވެ.) އަދި ތިމާ މަރުވާނީ ކޮން ބިމެއްގައިކަންވެސް ހަމައެއްވެސް نفس އަކަށް ނޭނގޭނެއެވެ. (އެކަމުގެ علم ވެސް خاصّ ވެގެންވަނީ ހަމައެކަނި اللّٰه އަށެވެ. ހަމަކަށަވަރުން اللّٰه އީ ދެނެވޮޑިގެންވާ އަދި خبر ތެރި އަންގަވާ ކަލާނގެއެވެ.

- ދަންނައެވެ. މިއާޔަތުގައި بيان ވެގެންވާ މިފަސް ކަންތައްތަކަކީ އެކަންކަމުގެ އިލްމު ހަމައެކަނި اللّٰه ނުކުތާތަކަކީ އެކަންކަމާ ފަސްކަމެވެ. އެކަންކަމަށް مَفَاتِيحُ الغَيْب يعنى: (غَيْبُ ގެ ތަޅުދަނޑިތައް) މިނަމުން ކިޔާގޮތުގައެވެ. واللّه أعلم .

والحمد للّه ربّ العالمين